

A minta: Janus

Új periodica jelentkezik. A Janus címet viselő „füzet-csomag”, a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem kiadványa. A tavaly decemberben megjelenő első szám „egy csomagba kötött” öt füzet.

A társadalomtudományi kiadvány indító értekezése érdekes asszociációra ad lehetőséget a címválasztással kapcsolatban. Janusról, a kezdetek és átmenetek istenéről szól R. Schilling tanulmánya. A kétarcú istenség kultuszának változását taglaló opusz azért született, mert a szerző figyelemre méltónak találta, hogy Janus volt az, aki Rómában „még utoljára föl tudta szítani a pogányság pislakoló tüzét”. A szerkesztők szándéka az, hogy visszanyúlva a múlthoz, föltámasszanak egy hagyományt: a pécsi egyetemnek (ismét) legyen egy önálló, az intézményben folyó kutatómunka eredményeit tükröző kiadványa.

A vállalkozás történelmi hátterére Tüskés T. A „Minerva” mai szemmel című munkája utal. Az első magyarországi felsőoktatási intézmény, a Nagy Lajos által 1367-ben alapított pécsi egyetem a XV. század végén megszűntette működését. 1923-ig kellett várni, míg ismét megtartották Pécsen az egyetem ünnepélyes „tanévnyitóját”. Baranya „fővárosába” a pozsonyi felsőoktatási intézményt költöztették. A szellemi élet „pezsdüléséhez” tartozott a Thienemann Tivadar szerkesztette Minerva folyóirat (1922–1944), melynek céljáról a következők olvashatók a lapban: „a magyar szellemi élet történetével foglalkozó filológiai és történelmi tanulmányokat tartalmaz. Beható vizsgálat alá veszi a magyar politika-, irodalom-, művészet- és tudományosság történetének mindazon jelenségeit, melyekben a világfelfogások küzdelme, eszmék fejlődése megnyilvánul és a magyar történelem e különböző területeit összetartó közös szellemi tényezőket igyekszik minden irányban föltárni. „E tudományos folyóirat kisugárzása túlterjedt a pécsi egyetem falain, a szellem-történeti „iskola” színvonalas, jellemző sajtóorgánuma volt. A szerző, akinek célja az, hogy „az időben utód nézőpontjából” mérlegelje a lap folytathatóságát, a korabeli szerkesztést a „gondolati tágasság” kifejezéssel jellemzi. „A Minerva számúzte hasábjairól a hivatalos, a konzervatív és ellenforradalmi szellemiséget, a céltalan polemiciát, az olcsó aktualizálást, a vidékiséget... a magyarság és európaiság összekapcsolására korszerű és maradandó példát adott.” Ezekhez az értékekhez kíván kapcsolódni a Janus. Igazolja ezt a vezető írásokat követő tanulmányfűzér.

A Janus — a tervek szerint — évente három alkalommal jelenik meg. A füzet-köteg (mely a Minervára utaló formátum) ezentúl három részből áll. A mindenkori számot jellemző fő témát taglalo tanulmányokat az első füzet tartalmazza. A kezükben lévő kötetben tudásciológiával foglalkozó dolgozatokat olvashatunk. Ehhez hasonló összeállításokat terveznek a regionalitás, az etológia társadalomképe, a tehetség, a vizuális antropológia, az információkutatás témaköréből. Dicséretes a szerkesztők viszonya a füzetet forgatókhoz, hiszen kijelentik: „sem a témakörök, sem sorrendjük nem végleges, és földolgozásuk sem lezárt. Függ az olvasók érdeklődésétől és esetleges vállalkozókedvüktől”. A második füzetben recenziókat közölnek. A harmadikban fotókat gyűjtenek csokorba. Most Kincses K. sztrákepeket mutat be, s analizál: a tavasszal megjelenő számban eszpresszó-belsőkről lesz képes összeállítás.

Az ELTE társadalomtudományi periodiciáját, a Fejlődéstudományokat aránylag széles körben terjesztik (könyvesboltok pultjain is fel-feltűnik). A Janus olvasókhöz juttatása szintén megoldott: megrendelhető, vagy a Könyvtérkesítő Vállalat budapesti, győri, miskolci, pécsi és soproni üzleteiben megvásárolható. Hasonló elképítzésű periodica a KLTE-n és a JATE-n csupán kari kiadványként létezik (a debreceni Határra, a szegedi Aetasra. Harmadkorra és különböző actákra gondolhatunk. Ezek terjesztése nem megoldott, csak a kevés „benfenteshez” jut el. A pécsi folyóirat Szeged számára is minta lehet.

(ÜJSZÁSZI)

Az ünnep feloldása

Ilyentájt sok az ünnepünk. Nemcsak a „Forradalmi Ifjúsági Napok”, nemcsak május 1. a tavaszé, de ekkor köszöntjük a nőket, az anyákat, s minden ember, aki a legkevésbé is ad magára, tavasszal születik, hát akkor van a születésnapja.

Ha ünnep, akkor ünnepelés. A régi nagy napokra úgy emlékezünk, hogy hasonlóan nagy napokat próbálunk rendezni. Igaz, a modellek meglehetősen egysíkúak. Allami ünnepeken nagygyűlés, ünnepi beszéd, koszorúzás, családi ünnepen virágcsokor, ajándék, eszemizsom, dinom-dánom. S a motorizált külső magatartás a belső magatartást, a szívbéli ünneplést is elgépiesíti. Formálissá, protokollárrá szűkíti. Van egy ünnepi (szívh)angulatunk, amelyet előveszünk, ha a naptárban pirossal nyomtatták a számot.

Március 15-énk rendelkezik a legmakacsabb jelkép-kultusszákkal: kokárda, a Nemzeti Múzeum lépcsője, Talpra magyar. Még az is keveset old, hogy ekkor a szobrokat, emlékműveket nemcsak a hivatalos koszorúk, hanem sok-sok szálanként odahordott virág is elborítja, s apró lángocskáknak ölelik körbe nemzetünk nagyjainak szobrai.

Ünnepéseink a körülményekből, az előzményekből és a következményekből épülnek, s eközben elsikkad az ünnep maga. Idén március 15-e szóno-kai a reformokat hangsú-

lyozták, és párhuzamot vontak; éltették a Márciusi Frontot, Az ünnepi műsor egyfajta vásári komédia volt: botból csinált királyurammal, nagybajszú prefektussal. Tancoltak, énekeltek, az emberek, a nézők (!) pedig jól szórakoztak. A Nemzeti Ünnepe népiünnepéllé hígult. Pedig egyszerű lenne a dolog: csak lá kellene állni és elmondani a Nemzeti dalt. Egyszerűen, dramatizálás, látványosságok nélkül: megáll az magában!

Döbbsenten hallgattam, hogy a zenekar (reflexszerűen) gyászinduló ritmusban játszik egy igazi indulót, melynek dallamára a koszorúzó komor arccal helyezték el virágaikat. Min búsultak? A forradalmon?

S a kokárda! Előbb apró szalagocskává, jelzéssé zsugorodik, utána csokornyakkendővé, hajszalaggá fajul. A forradalom jelképe lányok hajában fityeg. Szabad-e örök és igaz szimbólumainknak tárggyiasulni dírtartéikkékké, jópofa díszekké?

Az ünneplés lassan magó alá temeti az ünnepeket. A korábbi években csöndesre szelidített megemlékezések össznépi mulatsággá válna elnyomják a tudatos, vissza-teletteljes ünnepléseket. Ünnepeinkre szükség van. Meg kell hoznájuk tanulunk az önmagunkra szabott, de bármikor közösségivé válható megidézési formát.

MÁROK TAMAS

65 éves lenne a „Szegedi Hamlet” rendezője

„Shakespeare in Hungary” címmel 17 éves korában öszszefoglaló tanulmányt ír Shakespeare magyarországi hatásától Horváth István.

„Ezzel a munkájával — írja Hont Ferenc Az alkotó rendező példa és tanulság cím alatt (megjelent az ÖRÖK SZÍNHÁZ c. kötetben Gróf Károlyi István és Pünkösdi Andor szerkesztésében, a Kalász Könyvkiadó RT könyvnyomdájában — 1942-ben) — elnyeri az Erdélyi János Kör pályadíját. Az iskola angol nyelvű folyóiratában, a College News-ban, melynek szerkesztését 1939-ben és 1940-ben rábízták, filmkritikákat, szindarabelemzéseket jelentet meg.” Hont Ferenc rendezte sajtó alá a Posthumus kötetben többek között: Rendezési alapfogalmak: A színjáték. — A rendező; A rendező és a dráma viszonya: Színházi munkaközösség. — Transzponálás. — Az első rendezői látomás (Macbeth). — Irodalom és rendezés. — Példa a cselekményvázra (Macbeth); A rendező és a színész viszonya: Szereposztás. — Példa a szereposztásra. (Macbeth). — Próbamunka. — Rendezői módszere; A rendező, a színpad és a díszlet viszonya: A színpad és a nézőtér. — Színpadszerkesztés. — A színpad, mint kifejezés; A rendező, a világítás és a színpadtechnika viszonya; a színpadi világítás. — A gyors színváltozás. — Színpadtechnika és kifejezés. — A rendező és a színjáték auditív elemeinek viszonya: Hang és kép. — Hanghatások; Stílus elemzések — c. munkái. Külföldi tanulmányutakon is részt vesz. Így jut el Kölnbe, Stratfordba, Frankfurtba, Burge-ba, s az ott szerzett tapasztalatokat később elméleti és gyakorlati munkájában egyaránt kamatoztatja. Később lefordította Noel Coward Cavalcade-jét, (újabb befejező jelenettel töltötte meg egy középkori angol mirakulomot, a Szent-György lovagot, és Georg Kaiser; Der Gerette Alkibiades-ét.

Kákában csomó: „A magasrangú katonatiszt” egyszerűen patikus volt. Véletlenül el ne csússzon egy újabb paca a fasizálódó szerelem valamely osztályozódott idegrendszer szentimentalizmusába. A leány Tóth Kata, azaz Gertrud dán királyné a Hamlet-ben. A harmadik zsidótörvény kopogtatás nélkül markolt kilincset és a patikus atyai felelősség-tudata szintén a kilincs és a zár körül koterászott. A fiatal szerelmek egy budapesti szállóban követték el az öngyilkosságot, bár a közös tett — mely mérget használt e végzetes pillanatban — hiába sikoltott búcsúlelkében elszakíthatatlan pihenőhelyért könyörögve, mégsem adatott meg a közös szunynyadás. Tóth úr csupán annyit érzett feladatának, hogy orvosi szakvéleményt kérjen leánya érintetlenségéről, s mikor az bizonyossággá vált, lapok szájába adta a hirt.

A „szegedi Hamlet”, melynek felújítása a JATE 8:15-ös Egyetemjé Színház tagjainak izgalmas és tanulságos vállalkozásra adott lehetőséget — a rendezőpéldány által mentődhetett egy értéket újraélesztő öbölbe —: „a mondat mögötti mondat” tartalom felfejtése, megtalálása, a pszichikai állapotok ilyen aprólékos feltérképezése, a gesztusok, akár az eltéríthetetlen úton járkáló szemöldök szák mocorgása, a térben való helyzet és helyváltoztatás, s a fénydramaturgia, amit együttesen kívánt alkalmazni és működtetni egy függvény tökéletesen kimetszett pontjai előadástervének koordinátájában.

Két dolgot tartott leginkább szemelőtt: „a színpad akciót követel, a művészi etika pedig Shakespeare-t. E két szabály egy Hamlet előadás kategórikus imperatívuszai — irányítja a dramaturg tollát, köti meg a színész játéktílusát (vagy éppen ezt szabádítja fel) és e kettő vezérli a színpadtechnikust munkájában”. Tehát dramaturgiája az író szándékát követi: „Hamlet tragédiájának színtetikus felépítése” érdekében. Kihagyja mindazokat a jeleneteket, amelyek a főhős sorsát nem viszik előre, vagy azt nem magyarázzák. A sűrítésekkel és összevonásokkal természetesen arra is törekedett, hogy a cselekményben hangulati törés ne keletkezzék. Rendezői koncepciójában Fortinbras nem lép a színpad: „... Hamlet elvégezte feladatát. Kintől harsonák és dobok hangja érkezik füléhez. Osrick felvilágosítja, hogy a győzedelmes Fortinbras tér haza. Hamlet utolsó erejével fellép a trónhoz, amelyet újra boldogan tisztának tud, s amelyet ő maga életében sohasem érhetett el. A halál szorító ölelésével küzdve suttogja el végakarátát. Hamlet nincs többé. Horatio a hátsó függönyhöz támo lyog és széthúzza. Éles fény csap a terembe, bearanyozva a halott királyfit. Az élet fénye ez, a jobb és tisztultabb életé, amelyet Hamlet már nem élhetett meg, — de az örök életé is, amely Hamletre vár. Horatio pedig könnyektől remegő hangon búcsúzik örökre: „Jó éjt királyfi...” A többi? A többi néma csend.”

A szerepvázlatok a későbbi szcenáriumhoz tekintetbe veszik a szereplők egyéniségét, a jellemző mozdulatokat, az egyes jellemek külsőségeit. A szerepvázlatokban egyszerű tömörséggel fogalmazza meg a figurákról alkotott elképzeléseit. Pl. vegyük a Hamlet szerepváltozatának egy részletét. „Talán egy szó is elég Ember! Északi Ember. Szőke és mégis sötét. Rokonszerves, de éles arcú, szemében a megszállottság és zsenialitás csillogásával.”

A színpadtér szervezésében „a színész... a díszletben játsszik”, ne pedig milió teremtsé jöjjön létre! — kitétel érdekében — íj. Horváth István a Kilian esztétikai elvei alapján a Prinz Regente Theaterben. Zeiss rendezésében színrekerült Hamlet: (lépcsőkkel és monumentális oszlopokkal elteltolt fénydimenziókat kiemelő, fokozó megvilágítással), valamint a Beerbohn-Tree, 1910-es Reinhardt rendezés: (három részre tagolt-semleges-dinamikus függönyekkel ellátott) színpadtereit fejleszti tovább, melyben a színészt állítja a dráma középpontjába.

A szegedi Hamlet bemutatóját — 1941. április 1-jét — követő napok sajtóvisszhangja lelkesen üdvözlö a hallgatókat „...bátor és igényes vállalkozását”.

A bemutató után további terveiben gondolt. Az ember tragédiáinak egy kamaraváltozatára, 1942. márc. 15-re, Petőfi Tigris és Hienájának ősbemutatójára, a Macbeth újszerű játéktervére. Szintén a műsor tervében szerepeltek Németh László Bethlen Kata és Sik Sándor Zrínyi c. történelmi drámái. Ibsen dramaturgiai és színpadművészeti kérdéseivel is foglalkozott. Újabb tanulmányokat tervezett a modern színpadi irányzatokról.

Ifj. Horváth István halála után 46 évvel Hont Ferenc-től: „Megalkudni nem tudott, meghátrálni nem akart. A türelem és a várakozás megmentette volna. Életének és halálának ez a legfőbb tanulsága. Eljünk, alkossunk megalkuvás és meghátrálás nélkül, minden körülmények között. És várakozunk türelemmel, amíg megvalósulhat a bennünk élő szebb és igazabb világ, amelyben a művészet örök törvényei szabadon érvényesülhetnek. Színpadon és életben egyaránt.”

Csak a jelen paritáit suhognak ráérős türelmet színpelre másképp, másról, felejtve a gazdag örökséget. s pusztán csak ürügy az, amit nem feldnek. Kérem Önöket, ne tegyék ezt!

PEROVICS ZOLTÁN

Új Főiskolai Tanács

A demokratikus reformok (sokadik) korát éljük. A változások egyik fő talaja választási rendszereink átalakítása. Ennek szellemében és a miniszteri utasítás értelmében szervezték meg és bonyolították le a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán az új Főiskolai Tanács megválasztását. A testület 3 alkotórészből fog állni: tizenketten hivatalból lesznek tagjai Ezen kívül választás útján kerül a tanácsba 8 oktató, 1 nem oktató dolgozó és 9 hallgató. Nemcsak az összetétel, a hatáskör is változik: nő a Főiskolai Tanács szerepe az intézmény irányításában.

A hallgatói és az oktatói képviselők választása egyidőben, március 12-én 15 órakor zajlott a díszteremben, illetve a bölcsészkar Auditorium Maximumban.

A 9 hallgatói tanácstagot, akik közül nyolc nappali tagozatos volt, egy pedig levelező, a tanulmányi csoportokból delegált küldöttek útján választották meg. A gyűlésen és a választáson a párt- és állami vezetést, valamint a KISZ-vezetést egyaránt képviseltette magát. A szavazatok értelmében a képzésszakosok közül Papp Attila; a humán-szakosok közül Zsótér Klára, Hézsó Endre, Somogyi András; a real-szakosok közül Vass Imre, Turai Géza, Orosz János Juhász Károly; a levelező hallgatók közül pedig Bozsik Józsefné került be a főiskolai tanácsba.

A demokratikus légkörben lezajlott szavazás után egyéb kérdésekről is szó esett, így például a tanulmányi- és vizsgaszabályzatról.

Végezetül dr. Hézsó Ferenc főigazgató-helyettes megelégedését fejezte ki a gyűlés és választás légkörével, a hallgatók hozzáállásával kapcsolatban, illetve megállapította, hogy a rendezvény sikerrel folyt és zárult le.

Az oktatók választását megelőzően dr. Szendrei János főigazgató tájékoztatta a jelenlévőket a szavazás rendjéről. Elmondta, hogy dr. Békési Imre főiskolai tanár neve azért nem került a szavazólistára, mert ő lett a tanszéke-vezetői testület elnöke, s így hivatalból a Főiskolai Tanács tagja.

A legutóbbi tanácsülés határozata alapján az oktatók közül 2 főiskolai tanárt, 2 docenst, 2 adjunktust és 2 tanársegédet választottak meg képviselőnek. Minden kategóriában 4 név került a szavazólistára, azoké, akiknek jelölését előzően a legtöbben javasolták, azonban nemcsak órájuk, hanem bárkire lehetett voksolni, a lényeg, hogy végül minden kategóriában 2 név maradjon a szavazólapon.

Némi zavart és huzavonát okozott a lebonyolításban, hogy előzetesen nem tisztázták: a bekerüléshez elég-e az egyszerű többség, vagy abszolút többség (50%+1 szavazat) kell. A jelenlévők végül az abszolút többség szükségessége mellett döntöttek.

Az új Főiskolai Tanács tagjai lettek: dr. Pintér Ferenc és dr. Rigó János főiskolai tanárok, dr. Baróti Tiborné és dr. Vaskor András docensek, dr. Bonifert Domonkos és dr. Varga István adjunktusok, valamint dr. Szalma Elemér és Kimpián Péter tanársegédek. A Főiskolai Tanács nem-oktató tagja Tiszai Károlyné lett.

Egyetemi tanácsülés

A szokásosnál is hosszabbra nyúlt a JATE Egyetemi Tanácsának ötödik rendes ülése. Hét napirendi pontját a testület több mint négy és fél órán át tárgyalta. Dr. Csákány Béla rektor köszöntötte a jelenlévőket, majd javasolta, hogy 1. napirendi pontot, az 1986. évi költségvetési gazdálkodásáról szóló beszámolókat a tanács tagjai előzetesen írásban megkapják. A beszámolóhoz Szabó Dezső gazdasági főigazgató fűzött szóbeli kiegészítést. Felhívta a figyelmet arra az újtásra, hogy az elmúlt évben a karok meghatározott összeget kaptak a Gazdasági Igazgatóságtól, amelyet saját belátásuk szerint használhattak fel. Hangsúlyozta, hogy egyes tanszékek esetleg karok lehetnek „vesztésegések”, de az egész tudományegyetemi költségvetés semmiképp sem. A beszámoló vitája során a tanács-tagok egyetértettek abban, hogy a felsőoktatási intézmények működéséhez szükséges minimális anyagi feltételek is hiányoznak.

Az Egyetemi Tanács ülése bejelentésekkel ért véget.

M. T.

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola MSZMP és KISZ-bizottságának lapja

Felölös szerkesztő: GRÓF RÓZA

Szerkesztőség: 6720 Szeged, Dugonics tér 12. Telefon: 12-119 Megjelenik havonta kétszer Ára: 2,30 forint. Előfizetési díj egy évre 36,80 forint

Terjesztik az Intézmények KISZ- és szakszervezeti bizottságai Kládja a Csongrád Megyei Lapkiadó Vállalat Szeged, Tanácsköztársaság útja 10. sz. 6740 Telefon: 24-633 Telek: 82-282

Felölös kiadó: Kispál Antal igazgató, Szegedi Nyomda Szeged, Bajcsy-Zsilinszky u. 28. 6720 ISSN: 0230-791X 1987. IV. 7. — 1328 —

Felölös vezető: Surányi Tibor igazgató